

**EFFECTS OF HORMONAL DRUGS USED DURING
PREGNANCY ON THE HUMAN BODY**

Professor **Mirsalikhova F.L.**

Abdirimova Gulrukh Ibadullayevna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14049370>

ARTICLE INFO

Received: 31th October 2024

Accepted: 06th November 2024

Online: 07th November 2024

KEYWORDS

Enamel hypoplasia, physiotherapeutic measures, clinical-stomatological, laboratory, immunological and statistical methods.

ABSTRACT

This article focuses on research aimed at improving the treatment of enamel hypoplasia in children caused by hormonal drugs during pregnancy. Measures to determine the clinical and functional characteristics of the specific course of diseases that develop in children as a result of hormonal drugs during pregnancy are presented in modern dentistry.

**ВЛИЯНИЕ ГОРМОНАЛЬНЫХ ПРЕПАРАТОВ, ПРИМЕНЯЕМЫХ ВО ВРЕМЯ
БЕРЕМЕННОСТИ, НА ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА**

Профессор **Мирсалихова Ф.Л.**

Абдиримова Гулрух Ибадуллаевна

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14049370>

ARTICLE INFO

Received: 31th October 2024

Accepted: 06th November 2024

Online: 07th November 2024

KEYWORDS

Гипоплазия эмали, физиотерапевтические мероприятия, клинко-стоматологические, лабораторные, иммунологические и статистические методы.

ABSTRACT

Данная статья посвящена исследованиям, направленным на улучшение лечения гипоплазии эмали у детей, вызванной приемом гормональных препаратов во время беременности. В современной стоматологии представлены мероприятия по определению клинко-функциональных особенностей конкретного течения заболеваний, развивающихся у детей вследствие применения гормональных препаратов во время беременности.

**HOMILADORLIK DAVRIDA QO'LLANILADIGAN GORMONAL
PREPARATLARNING INSON ORGANIZMIGA TA'SIRI**

Professor **Mirsalixova F.L.**

Abdirimova Gulrux Ibadullayevna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14049370>

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Received: 31th October 2024
Accepted: 06th November 2024
Online: 07th November 2024

KEYWORDS

Emal gipoplaziyasi, fizioterapevtik choralar, klinik-stomatologik, laborator, immunologik va statistik usullar.

Ushbu maqolada homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida yuzaga keladigan, bolalarda emal gipoplaziyasining davolashni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqotlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunda zamonaviy stomatologiyada og'iz bo'shligi kasalliklari bilan bog'liq, homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda rivojlanadigan kasalliklarning o'ziga xos kechishini klinik-funksional xususiyatlarini aniqlash chora-tadbirlari keltirilgan.

Homiladorlikdagi gormonal preparatlar qabul qilish natijasida ularning bolalarida yuzaga kelgan emal gipoplaziyasi keng tarqalganligi, tashxislash va davolashda murakkabligi bilan alohida o'rin egallaydi. Ilmiy manbalarda «so'nggi yigirma yil davomida o'tkazilgan tadqiqotlar homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida yuzaga keladigan, bolalarda emal gipoplaziyasi 42% gacha, turli sindromlar bilan birga esa bu kasalliklar 30% gacha» kuzatilishi qayd etilgan. Bu holat, kasalliklarning boshlang'ich bosqichlarining aniq belgilarsiz kechishi, ham klinik, ham laborator tekshiruvlarda o'zgarishlar to'grisida etarlicha ma'lumotlar olish imkoniyatining yo'qligi hamda mutaxassislar orasida yagona etiopatogenetik qarashlar yo'qligi bilan tushuntiriladi. Bu esa muammoning davolash va oldini olish usullarini takomillashtirish zaruratini ko'rsatmoqda.

Jahon miqyosida homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida yuzaga keladigan, bolalarda emal gipoplaziyasining davolashni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqotlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunda zamonaviy stomatologiyada og'iz bo'shlig'i kasalliklari bilan bog'liq, homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda rivojlanadigan kasalliklarning o'ziga xos kechishini klinik-funksional xususiyatlarini aniqlash; kompleks davolash jarayonida stomatologik va fizioterapevtik choralarning o'rnini baholash; bolalarning somatik holatini e'tiborga oluvchi kompleks bosqichma-bosqich yondashuv rejasini ishlab chiqish; homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida yuzaga keladigan bolalarda og'iz bo'shligi organlarining ish faoliyati buzilishiga asoslangan davolash profilaktika usullarini taklif etish; davolash samaradorligini baholash usullarini ishlab chiqishni takomillashtirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Mamlakatimizda sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish va uni jahon talablariga tenglashtirish borasida maqsadli va amaliy tadbirlar amalga oshirilmoqda, og'iz bo'shligi shilliq qavati kasalliklarini oldini olish, erta tashxislash va kompleks davolashning samarador usullarini ishlab Homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasini tashxislash va davolash usullarini takomillashtirishga yo'naltirilgan ilmiy izlanishlar dunyoning etakchi ilmiy markazlari va oliy ta'lim muassasalari hamda Toshkent davlat stomatologiya institutida olib borilmoqda.

Homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida, bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasini davolash usullarini takomillashtirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda qator ilmiy natijalar olingan, jumladan, zamonaviy jamiyatda har qanday kasallikning ahamiyati ushbu kasallikning aholi orasida tarqalishi, og'irlik darajasi va natijalarning

jiddiyligi, bemor va uning oilasining yoki umuman jamiyatning iqtisodiy yo'qotishlari bilan aniqlanadi.

Tashkilotlarning ma'lum qilishicha homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasini tarqalishi bo'yicha stomatologik kasalliklar ichida 6-o'rinda turadi. Homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasini o'zining organizmga ko'p qirrali ta'siri bilan stomatologlarga ham qiyinchilik tug'diradi. Shunday qilib, zamonaviy stomatologiyada homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasining ta'sirini o'rganish, kasalliklarni asoratini oldini olish dolzarb muammo bo'lib qolmoqda.

Adabiyot manbalarida o'tkazilgan tahlil, homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasining ta'siri, stomatologik kasalliklarni davolash va ularning oldini olish masalalari o'rganilganligini ko'rsatdi.

Mazkur muammoni o'rganishga bag'ishlangan qator ilmiy-tadqiqot ishlarining o'tkazilishi, homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida bolalarda kelib chiqadigan emal gipoplaziyasining ta'sirini va kasallik asoratlarini an'anaviy davolash usulining mukammal emasligidan guvohlik qiladi.

Tadqiqot natijalarining ishonchliligi ilmiy-tadqiqot ishida foydalanilgan zamonaviy, bir-birini to'ldiruvchi klinik-stomatologik, laborator, immunologik va statistik usullar qo'llanilganligi, etarli miqdordagi homiladorlikdagi gormonal preparatlar natijasida yuzaga keladigan emal gipoplaziyasi tashhislangan bolalarning olinganligi, keltirilgan natijalarning nazariy hamda amaliy jihatdan tasdiqlanganligi, ularning vatandosh va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan olingan ma'lumotlar bo'yicha qiyoslaganda ishonchliligi, keltirilgan xulosalarning asoslanganligi, shuningdek vakolatli tashkilotlar tomonidan tasdiqlanganligi bilan asoslangan.

Hech kimga sir emaski, sog'lom bola tug'ishni xohlaydigan ko'plab homilador onalar har qanday farmakologik vositalarga, jumladan, homiladorlik paytida ruxsat etilgan dorilarga salbiy munosabatda bo'lishadi. Ammo, bu nuqtai nazar ham noto'g'ri deb hisoblanadi, chunki bola tug'ilish paytida ayol sovuq yoki qichitqi bilan kasallanishi mumkin va homiladorlikning normal kechishiga xalaqit beradigan sharoitlar istisno qilinmaydi.

Homiladorlik davridagi har qanday dori shifokor tomonidan belgilanishi kerak. To'g'ri, ba'zida ayollar jismoniy jihatdan mutaxassisga murojaat qilish uchun murojaat qila olmaydigan vaziyatlar yuzaga keladi. Bunday holda siz qaysi tabletkalarni ishlatishingiz mumkinligini bilishingiz kerak. Bu erda ruxsat etilgan dorilar ro'yxatidagi homiladorlik:

- Paratsetamol va Ibuprofen ko'rinishidagi antipiretik va og'riq qoldiruvchi vositalar.
- Anaferon, Viferon, Arbidol shaklida antiviral preparatlar.
- Almagelli fosfalugel yurak kuyishini davolash uchun javob beradi.
- Spazmodiklar orasida Drotaverin afzalroq.
- Loratadin antiiallergik vosita sifatida ko'rib chiqilishi kerak, lekin ehtiyotkorlik bilan.
- Og'iz orqali suvsizlanish uchun regidratsiya vositasi Regidron.
- Enterogel, "Smecta", "Neosmectide" va homiladorlik davrida ruxsat etilgan boshqa preparatlar shaklida zaharlanishda enterosorbentlar.

To'g'ri, birinchi bo'lib ayol vaziyatni baholashi uchun darhol shifokorga murojaat qilishi kerak. Gap shundaki, ba'zi holatlar, masalan, jinsiy a'zoldan qonli oqindi, kuchli qorin og'rig'i, to'satdan shishish, bosimning keskin oshishi, nazoratsiz qusish, diareya va yuqori

isitma bilan vrachga birinchi tashrifning bir qismi sifatida siz undan homiladorlik paytida ruxsat etilgan dorilar ro'yxatini so'rashingiz kerak. O'z-o'zidan dori-darmonlar va dorivor o'simliklarni qabul qilish juda istalmagan, chunki bu holda natijalarni oldindan aytib bo'lmaydi.

Sovuq har doim yoqimsiz va ayol bolani kutayotganida, bu muammoli. Bunday holda, har doim siropli planshetlar qanday bo'lishi mumkinligi haqida savol tug'iladi vaqaysilari taqiqlanadi. ARVI yuqori haroratsiz o'tganda yaxshi, lekin agar termometr to'satdan katta belgi ko'rsatsa, nima qilish kerak? Vaziyatdan qanday qilib xavfsiz xalos bo'lish mumkin?

Homiladorlikning 1-trimestrida ruxsat etilgan dorilar shifokor tanlashda yordam beradi.

Albatta, sovuqqa asosiy zarba xalq tabobati yordamida qo'llanilishi kerak, faqat o'simlik preparatlari bilan ehtiyot bo'lishingiz kerak, chunki ba'zi o'simliklar kontrendikedir bo'lishi mumkin, masalan, archa yoki qulupnay. Choydagi sevimli malina murabbosini ham iste'mol qilmaslik kerak, ammo jiddiy zarar etkazish uchun uni ko'p iste'mol qilishingiz kerak bo'ladi.

Oyoqlaringizni bug'lamang yoki ho'qna qilmang. Tomoq yoki nazofarenkning ikkilamchi infeksiyalari ko'rinishidagi asoratlarga yo'l qo'ymaslik kerak. Gap shundaki, burun oqishi sinusit yoki sinusitga, yo'talning o'zi esa pnevmoniya yoki bronxitga aylanishi mumkin. Shunda ayol, albatta, antibiotiklarsiz qilolmaydi va bu olib yurishda eng zaruri.

Homiladorlik davrida qanday dori-darmonlarga ruxsat berilgan, buni oldindan bilib olish kerak. Terapevt isitma uchun dori tanlashi kerak, o'ta og'ir holatlarda uni o'sha Aspirindan farqli o'laroq nisbatan xavfsiz vosita bo'lgan paratsetamol o'z ichiga olgan mahsulotlar bilan tushirish kerak. Sovuqqonlik uchun ruxsat etilgan homiladorlik dori-darmonlari ro'yxati unchalik katta emas.

sovuq va gripp uchun homiladorlik paytida ruxsat etilgan dorilar

"Euphorbium Composite", "Nazivin", "Pinosol" kabi burun spreylaridan foydalanishga ruxsat beriladi va Givalex Orasept yoki Ingalipt bilan birgalikda homiladorlik paytida tomoq og'rig'i uchun mos vosita bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, Bromhexine, Bronchicum kabi vositalardan foydalanish mumkin (u faqat birinchi trimestrda qo'llanilishi kerak), keyinroq Stoptussin yoki Falimint qiladi. Kodein siroplarini qabul qilmang, bu homila nafas olish depressiyasiga olib kelishi mumkin.

Grippga qarshi terapiya paytida immunomodulyatorlarni qo'llashni shifokor bilan muhokama qilish kerak, chunki ulardan foydalanish masalasi hali ham munozarali. Paratsetamol haroratni pasaytirish uchun ishlatilishi mumkin va burun tiqilib qolganda, Pinosol tomchilari mukammaldir. Ushbu kasallik paytida romashka damlamasi soda eritmasi yoki tomoqni yuvish uchun Furacilin, shuningdek Faringosept tabletkalari bilan yaxshi yordam beradi. Zefir ildizi ekspektoran sifatida ishlatiladi.

Immunomodulyatorlar homiladorlik paytida grippni davolashning bir usuli hisoblanadi, ammo ulardan foydalanishdan oldin shifokor bilan maslahatlashing kerak. Ko'pgina kelajakdagi onalar ushbu kasallikni davolash uchun Oscillococcinum va Heel's Flu shaklida gomeopatiyadan foydalanadilar. Bu ikkala dori ham homiladorlik paytida ruxsat etiladi.

Grippni davolovchi rovida, holatda bo'lish, siz xalq usullari va o'simlik dori foydalanishingiz mumkin. Masalan, antitussivlar mos keladikalendula, efir moylari va boshqalar infuzioni bilan inhaliyalar bilan birga to'lovlar. Limonli choy yoki atirgul choyi ham ayolning tezroq tiklanishiga yordam beradi.

Keling, homiladorlik davrida 3-trimestrda yo'tal bo'lsa ruxsat etilgan dori-darmonlarni ko'rib chiqaylik.

Tomoq og'rig'i bilan kechadigan va balg'am chiqmasdan o'tadigan yo'tal quruq deyiladi. Bunday refleks shamollash va yuqumli patologiyalarning alomati bo'lib, homilador ayollar uchun juda xavflidir.

U bachadon ichidagi bosimni keltirib chiqarishi mumkin, homila kislorod bilan normal ta'minlanishiga to'sqinlik qiladi. Homiladorlikning so'nggi oylarida yo'tal paytida bachadonning kuchli qisqarishi amniotik qopning yorilishiga olib kelishi mumkin, bu esa erta tug'ilishga olib keladi. Dastlabki bosqichda bunday alomat abort qilish tahdidining aybdoriga aylanadi. Unga qarshi kurash doirasida siz yo'tal refleksini inhibe qiluvchi tabletkalardan foydalanishingiz mumkin.

Homilador ayollarda bunday belgilarni davolash uchun mo'ljallangan planshetlarning vazifasi shilliq qavatning shakllanishi va chiqishini tezlashtirishdir. Eng yaxshi dorilar ekspektoran va mukolitiklardir.

Homiladorlikning dastlabki trimestrida shifokorlar ayollarga bosh og'rig'i uchun tabletkalarni butunlay unutishni maslahat berishadi. Ko'p ayollar xonani havoga chiqarib, yostiqsiz jimgina yotish orqali buni engishga muvaffaq bo'lishadi. Ko'pincha noqulay sog'liq uyqudan keyin darhol yaxshilanadi. Ibodatxonalarni o'z-o'zidan massaj qilish va peshonaga karam barglari yoki muz surtish ba'zi bemorlarga yordam beradi.

Ba'zan boshga mahkam bog'langan sharf yoki sharf yordamchi bo'lib xizmat qiladi. Yalpiz, limon balzam va romashka infuziyalari engil analjezik ta'sirga ega. Agar ayolda qon bosimi past bo'lsa, shirin qora choy uni ko'paytirishga yordam beradi va shu bilan bosh og'rig'ini engillashtiradi. Keyingi trimestrlarda paratsetamolga asoslangan preparatlar bunday hujumlarni to'xtatishga yordam beradi. Biz Panadol va Efferalgan haqida gapiramiz. Bu dorilar qaramlikka olib kelmaydi.

Homiladorlik davrida shamollash va gripp uchun ruxsat etilgan dori, Panadol Extra, paratsetamoldan tashqari, kofeinni ham o'z ichiga oladi, shuning uchun uni past bosim bilan ishlatish mumkin. Ammo "Panadol" ginekologlarikamdan-kam hollarda qo'llanilishi mumkin. Ko'rsatmalarda tavsiya etilgan dozaga rioya qilish kerak. "No-shpa" ham ba'zan qutqaruvchi bo'lib xizmat qiladi, vazospazmni kamaytiradi, qon bosimini pasaytiradi va mushaklarni bo'shashtiradi. Ibuprofenga kelsak, u homiladorlik paytida faqat vaqti-vaqti bilan va o'ttizinchi haftagacha anesteziya sifatida ishlatilishi mumkin. Keling, burun tiqilishi uchun qaysi vositalar yaxshiroq qabul qilinishini bilib olaylik.

Shilliq pardalarning qurishini oldini olish va quruqlik va tirnash xususiyati, burun tiqilishi va shishishni kamaytirish uchun moy tomchilari qo'llaniladi. Bularga, masalan, "Pinosol" deb nomlangan vosita kiradi. Tarkibida yalpiz, kolza, qarag'ay va archa yog'i mavjudligi sababli, bu dori shishishni engillashtiradi, mahalliy immunitetni yumshatadi va rag'batlantiradi. Preparat tarkibiy qismlarga allergiyasi bo'lgan ayollar uchun va umumiy sovuqning allergik tabiati bo'lsa, taqiqlanadi.

Mahalliy immunitetni rag'batlantirish uchun burun yo'liga oksolinik malham surtiladi. Ushbu maqsadlar uchun Grippferon va Derinat ham mos keladi. Ular shilliq qavatlarda harakat qilib, o'zlarining himoya omilini ishlab chiqarishni rag'batlantiradilar. Bunday dorilar

homiladorlikning har qanday bosqichida qo'llaniladi, qat'iy ko'rsatmalarga muvofiq, foydalanish muddati cheklanmagan.

References:

1. Кариес зубов у детей раннего возраста: эпидемиология, этиология, профилактика и лечение/ М.А. Зубайдуллаева, Р.А. Рахимбердиев// Достижения науки и образования. – 2020. – №4.
2. Социальные аспекты и роль питания в стоматологическом здоровье детей и подростков/ З.З. Аминов// Academy. – 2019. – №10.
3. Профилактика стоматологических заболеваний/ С.И. Бородовицина, Н.А. Савельева, Е.С. Таболина. – 2019.
4. Современные концепции лечения кариеса молочных зубов у детей раннего возраста/ Е.Е. Маслак, А.С. Родионова, М.Л. Яновская, С.В. Ставская// Детская стоматология. – 2015. – №3.
5. Sharipova Gulnihol Idiyevna. DISCUSSION OF RESULTS OF PERSONAL STUDIES IN THE USE OF MIL THERAPY IN THE TREATMENT OF TRAUMA TO THE ORAL MUCOSA// European Journal of Molecular medicine volume 2, No.2, March 2022 Published by ejournals PVT LTDDOI prefix: 10.52325 Issued Bimonthly Requirements for the authors.
6. Sharipova Gulnihol Idiyevna. THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF MAGNETIC- INFRARED-LASER THERAPY IN TRAUMATIC INJURIES OF ORAL TISSUES IN PRESCHOOL CHILDREN//Academic leadership. ISSN 1533-7812 Vol:21 Issue 1